

سیر تحول حقوق کیفری اطفال و نوجوانان در ایران

دکتر اکبر وروایی

استاد حقوق کیفری و جرم شناسی دانشگاه علوم المنظاهی امین

دکتر نیکزاد عباسی

قاضی دادگستری و مدرس دانشگاه

سرشناسه	: وروایی، اکبر، ۱۳۵۰ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	: سیر تحول حقوق کیفری اطفال و نوجوانان در ایران/ اکبر وروایی، نیکزاد عباسی.
مشخصات نشر	: تهران: خرسندی، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۳۲۸ ص.
شابک	: 978-622-224-055-4
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۳۲۳ - ۳۲۹.
موضوع	: حقوق کودک -- ایران
موضوع	: Children's rights -- Iran
شناسه افزوده	: عباسی، نیکزاد، ۱۳۵۳ -
رده‌بندی کتبی	: KMH515/5
رده‌بندی دیویدی	: ۳۴۶/۵۵۰۱۳۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۷۱۰۰۴۱

انتشارات خرسندی

خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، خیابان لبافی‌نژاد، نرسیده به خیابان دانشگاه، پلاک ۱۷۴، واحد ۲

تلفن: ۵-۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۵-۶۶۹۰۵۸۴

فروشگاه شماره ۱: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۱۲، تلفن: ۶۶۹۵۰۷۵۹

فروشگاه شماره ۲: خ انقلاب، بین خ فخر رازی و خ دانشگاه، مجتمع پارس، پلاک ۱۲۱۸

تلفن: ۶۶۹۷۳۹۷۴ و ۶۶۹۷۴۶۷۵

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

سیر تحول حقوق کیفری اطفال و نوجوانان در ایران

دکتر اکبر وروایی - دکتر نیکزاد عباسی

چاپ اول: ۱۳۹۸ تیراژ: ۲۰۰ جلد قیمت: ۶۵۰,۰۰۰ ریال

ISBN: 978-622-224-055-4

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۴-۰۵۵-۴

۱۵	پیشگفتار.....
۱۹	فصل نخست - مفاهیم اساسی حقوق کیفری اطفال و نوجوانان.....
۲۱	مبحث نخست: مفهوم‌شناسی سیاست کیفری.....
۲۱	گفتار نخست: سیاست کیفری و سیاست کیفری تقنینی.....
۲۱	بند نخست: سیاست کیفری.....
۲۸	بند دوم: سیاست کیفری تقنینی.....
۲۹	گفتار دوم: اهداف سیاست کیفری تقنینی.....
۳۰	بند نخست: رویکرد سیاست محوری در سیاست کیفری تقنینی.....
۳۲	بند دوم: رویکرد سیم در سیاست کیفری تقنینی.....
۳۶	بند سوم: رویکرد اصلاح در سیاست کیفری تقنینی.....
۳۷	مبحث دوم: مفهوم‌شناسی اطفال و نوجوانان.....
۳۸	گفتار نخست: مفهوم لغوی و اصطلاحی مانن و نوجوان.....
۳۸	بند نخست: مفهوم لغوی و اصطلاحی طفل.....
۴۰	بند دوم: مفهوم لغوی و اصطلاحی نوجوان.....
۴۲	گفتار دوم: مفهوم اطفال و نوجوانان در حقوق داخلی.....
۴۵	گفتار سوم: اطفال و نوجوانان در مواجهه با قانون.....
۴۵	بند نخست: اطفال و نوجوانان معارض با قانون (بزه‌کار).....
۴۷	بند دوم: اطفال و نوجوانان بزه‌دیده.....
۴۹	بند سوم: اطفال و نوجوانان در معرض خطر.....
۵۰	بند چهارم: اطفال و نوجوانان شاهد جرم.....
۵۱	مبحث سوم: مفهوم‌شناسی پیشگیری از جرم.....
۵۱	گفتار نخست: مفهوم پیشگیری از جرم.....
۵۱	بند نخست: مفهوم لغوی پیشگیری از جرم.....
۵۱	بند دوم: مفهوم اصطلاحی پیشگیری از جرم.....
۵۳	گفتار دوم: پیشگیری کیفری و پیشگیری غیر کیفری.....
۵۳	بند نخست: پیشگیری کیفری.....

۵۵	بند دوم: پیشگیری غیر کیفری
۵۶	الف) پیشگیری اجتماعی
۵۸	۱) پیشگیری اجتماعی رشد مدار
۵۸	۲) پیشگیری اجتماعی جامعه مدار
۵۹	ب) پیشگیری وضعی
۶۳	گفتار سوم: پیشگیری قضایی و پیشگیری انتظامی
۶۳	بند نخست: پیشگیری قضایی
۶۳	بند دوم: پیشگیری انتظامی
۶۴	گفتار چهارم: پیشگیری نوع اول، نوع دوم و نوع سوم
۶۴	بند نخست: پیشگیری نوع اول
۶۵	بند دوم: پیشگیری نوع دوم
۶۶	بند سوم: پیشگیری نوع سوم
۶۷	مبحث چهارم: تاریخچه و تئوریات حقوق کیفری اطفال در سطح بین المللی
۶۷	گفتار نخست: تاریخچه حقوق کیفری اطفال در سطح بین المللی
۶۸	بند نخست: سن مسئولیت کیفری
۶۹	بند دوم: طرز اجرای مجازاتها
۷۲	گفتار دوم: تحولات حقوق کیفری اطفال در سطح بین المللی
۷۹	فصل دوم- اصول، الگوها و ویژگیهای حقوق کیفری اطفال و نوجوانان
۸۱	مبحث نخست: اصول و الگوهای سیاست کیفری افتراقی در خصوص کودکان اطفال و نوجوانان
۸۱	گفتار نخست: اصول سیاست کیفری افتراقی در خصوص بزهکاری اطفال و نوجوانان
۸۱	بند نخست: اصل جرم زدایی
۸۳	بند دوم: اصل عدم برجسب زنی
۸۳	بند سوم: اصل قضا زدایی
۸۵	بند چهارم: اصل کیفر زدایی
۸۷	بند پنجم: اصل رعایت منافع عالیه اطفال و نوجوانان
۸۹	بند ششم: اصل عدم تبعیض
۹۰	بند هفتم: اصل احترام به نظرات اطفال و نوجوانان و یا شنیده شدن او
۹۱	بند هشتم: اصل بقاء (تأمین حیات) و رشد کودک
۹۲	گفتار دوم: الگوهای سیاست کیفری افتراقی در خصوص بزهکاری اطفال و نوجوانان

بند نخست: الگوی جرم‌شناسی واکنش اجتماعی.....	۹۲
بند دوم: الگوی عدالت ترمیمی.....	۹۳
بند سوم: الگوهای رفاه‌گرایی کیفری.....	۹۴
بند چهارم: الگوی حداقل مداخله.....	۹۵
بند پنجم: الگوهای «فرآیند حق قانونی» و «کنترل جرم و جنایت».....	۹۶
مبحث دوم: ویژگی‌های سیاست جنایی افتراقی در پیشگیری کیفری از بزهکاری اطفال و نوجوانان.....	۹۷
گفتار نخست: لزوم مداخله حرفه‌ای کارکنان دستگاه عدالت کیفری.....	۹۷
گفتار دوم: مصاحبه و بازجویی.....	۹۹
گفتار سوم: رعایت حریم خصوصی.....	۱۰۱
گفتار چهارم: عدالت ترمیمی.....	۱۰۳
فصل سوم- تاریخچه - رویکرد در ماهوی اطفال و نوجوانان در ایران.....	۱۰۷
مبحث نخست: قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۰۴.....	۱۰۹
گفتار نخست: تشریح و تفسیر ماده ۱۱ قانون.....	۱۰۹
گفتار دوم: ارزیابی قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۰۴.....	۱۱۰
بند نخست: ارزیابی سن مسئولیت کیفری اطفال.....	۱۱۰
بند دوم: ارزیابی نظام یا سیستم مسئولیت کیفری اطفال.....	۱۱۱
بند سوم: ارزیابی نوع واکنش قانونی در مقابل بزهکاری اطفال.....	۱۱۱
بند چهارم: ارزیابی حکم تکرار جرم راجع به اطفال.....	۱۱۳
مبحث دوم: قانون تشکیل دادگاه اطفال بزهکار مصوب ۱۳۳۸.....	۱۱۴
گفتار نخست: تشریح و تفسیر مواد قانونی.....	۱۱۴
بند نخست: واکنش در مقابل بزهکاری اطفال.....	۱۱۴
گفتار دوم: ارزیابی قانون تشکیل دادگاه اطفال بزهکار مصوب ۱۳۳۸.....	۱۱۶
بند نخست: ارزیابی سن مسئولیت کیفری اطفال.....	۱۱۶
بند دوم: ارزیابی نظام یا سیستم مسئولیت کیفری اطفال.....	۱۱۷
بند سوم: ارزیابی نوع واکنش قانونی در مقابل بزهکاری اطفال.....	۱۱۸
بند چهارم: ارزیابی حکم خاص امکان تجدید نظر در تصمیمات دادگاه.....	۱۱۸
مبحث سوم: قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۵۲.....	۱۱۹
گفتار نخست: تشریح و تفسیر مواد قانونی.....	۱۱۹
گفتار دوم: ارزیابی قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۵۲.....	۱۲۰

مبحث چهارم: حقوق کیفری ماهوی پیش از تصویب قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲.....	۱۲۱
گفتار نخست: شرح و تفسیر قوانین.....	۱۲۱
بند نخست: تعریف طفل.....	۱۲۱
بند دوم: پذیرش سیستم دفعی مسئولیت کیفری.....	۱۲۲
بند سوم: واکنش نسبت به بزهکاری اطفال.....	۱۲۳
گفتار دوم: ارزیابی حقوق کیفری ماهوی تا پیش از تصویب قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲.....	۱۲۵
بند نخست: معایب مربوط به پایین بودن سن مسئولیت کیفری.....	۱۲۵
بند دوم: معایب مربوط به تفاوت جنسیتی در سن مسئولیت کیفری.....	۱۲۸
بند سوم: معایب مربوط به پذیرش سیستم دفعی مسئولیت کیفری.....	۱۲۸
بند چهارم: معایب مربوط به واکنش کیفری نسبت به اطفال بزهکار.....	۱۳۰
فصل چهارم- وضعیت حقوق کیفری ماهوی اطفال و نوجوانان در ایران	۱۳۱
مبحث نخست: وضعیت نظام مسئولیت کیفری.....	۱۳۳
گفتار نخست: پذیرش همزمان نظام دفعی و نظام تدریجی در قلمرو جرایم تعزیری.....	۱۳۳
بند نخست: معیار بلوغ و پذیرش نظام مسئولیت کیفری دفعی.....	۱۳۳
الف) تشریح مواد قانونی.....	۱۳۳
ب) تفسیر مواد قانونی.....	۱۳۴
بند دوم: معیار سن و پذیرش نظام مسئولیت کیفری تدریجی در جرایم مستوجب تعزیر.....	۱۳۵
الف) پذیرش نظام مسئولیت کیفری تدریجی.....	۱۳۶
ب) تعیین سن ۱۸ سالگی به عنوان معیار تفکیک اطفال و نوجوانان.....	۱۳۶
پ) طبقه‌بندی اطفال و نوجوانان در چهار محدوده سنی.....	۱۳۶
ت) عدم تفاوت بین دختر و پسر در تعیین سن مسئولیت کیفری.....	۱۳۷
ث) پذیرش فرض ارتکاب جرم در خصوص افراد بالغ تا ۱۸ سال.....	۱۳۷
گفتار دوم: پذیرش همزمان نظام دفعی و نظام تدریجی در قلمرو جرایم مستوجب حدود و قصاص.....	۱۳۸
بند نخست: پذیرش مسئولیت کیفری دفعی در جرایم مستوجب حدود و قصاص.....	۱۳۹
بند دوم: پذیرش مشروط مسئولیت کیفری تدریجی در جرایم مستوجب حدود و قصاص.....	۱۴۲
الف) دفاع عدم رشد و کمال عقل.....	۱۴۴
ب) دفاع عدم درک حرمت جرم ارتكابی.....	۱۴۷
پ) دفاع جهل به ماهیت جرم ارتكابی.....	۱۵۰
مبحث دوم: واکنش در مقابل بزهکاری اطفال و نوجوانان.....	۱۵۲

گفتار نخست: تأثیر وضعیت بلوغ بر واکنش قانونی در قبال بزهکاری اطفال و نوجوانان	۱۵۲
بند نخست: توجیه اعمال اقدامات تأمینی و تربیتی بر بزهکاران نابالغ	۱۵۲
بند دوم: الزامی یا اختیاری بودن اعمال اقدامات تأمینی و تربیتی بر بزهکاران نابالغ	۱۵۴
بند سوم: نوع و میزان اقدامات تأمینی و تربیتی قابل اعمال در خصوص بزهکاران نابالغ مرتکب جرایم	۱۵۵
مستوجب حد یا قصاص	۱۵۵
الف) افراد نابالغ بین گروه سنی ۱۲ تا ۱۵ سال قمری	۱۵۶
ب) افراد نابالغ زیر ۱۲ سال قمری	۱۵۹
بند چهارم: نوع و میزان اقدامات تأمینی و تربیتی قابل اعمال در خصوص بزهکاران نابالغ مرتکب جرایم تعزیری	۱۶۲
گفتار دوم: تأثیر وضعیت سن بر واکنش قانونی در قبال بزهکاری اطفال و نوجوانان	۱۶۴
بند نخست: تأثیر وضعیت سن بر واکنش قانونی در قبال بزهکاری اطفال و نوجوانان در جرایم تعزیری	۱۶۵
الف) گروه سنی ۱۱ تا ۱۲ سال تمام شمسی	۱۶۵
ب) گروه سنی ۹ تا ۱۱ سال تمام شمسی	۱۶۸
پ) گروه سنی ۱۲ تا ۱۳ سال تمام شمسی	۱۷۰
ت) گروه سنی ۱۵ تا ۱۶ سال تمام شمسی	۱۷۵
بند دوم: تأثیر وضعیت سن بر واکنش قانونی در قبال بزهکاری اطفال و نوجوانان در جرایم مستوجب حدود و	۱۸۰
قصاص	۱۸۰
الف) گروه سنی ۹ تا ۱۱ سال تمام شمسی	۱۸۲
ب) گروه سنی ۹ تا ۱۲ سال تمام شمسی	۱۸۳
پ) گروه سنی ۱۲ تا ۱۵ سال تمام شمسی	۱۸۳
ت) گروه سنی ۱۵ تا ۱۸ سال تمام شمسی	۱۸۴
فصل پنجم - تاریخچه حقوق کیفری شکلی اطفال و نوجوانان در ایران	۱۸۵
مبحث نخست: قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۰۴	۱۸۷
گفتار نخست: تشریح و تفسیر مواد قانونی	۱۸۷
گفتار دوم: ارزیابی حقوق کیفری شکلی در خصوص اطفال بزهکار	۱۸۷
مبحث دوم: قانون تشکیل دادگاه اطفال بزهکار مصوب ۱۳۳۸	۱۸۸
گفتار نخست: تشریح و تفسیر مواد قانونی	۱۸۸
بند نخست: تشکیلات و صلاحیت دادگاه اطفال	۱۸۸
بند دوم: آیین دادرسی دادگاه اطفال	۱۹۰
بند سوم: نهاد اجرای حکم ویژه اطفال بزهکار	۱۹۳

گفتار دوم: ارزیابی قانون تشکیل دادگاه اطفال بزهکار مصوب ۱۳۳۸	۱۹۵
بند نخست: ارزیابی پیش‌بینی نهاد دادرسی افتراقی	۱۹۵
بند دوم: ارزیابی عدم پیش‌بینی نهادهای ویژه کشف جرم، تحقیق و تعقیب	۱۹۶
بند سوم: ارزیابی پیش‌بینی نهاد اجرای حکم افتراقی	۱۹۷
بند چهارم: ارزیابی پیش‌بینی آئین دادرسی ویژه	۱۹۷
مبحث سوم: قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۵۲	۱۹۷
گفتار نخست: تشریح و تفسیر مواد قانونی	۱۹۸
بند نخست: قرارهای تأمین کیفری راجع به اطفال	۱۹۸
بند دوم: راجعیت و اختلاف در صلاحیت در قلمرو بزهکاری اطفال	۱۹۹
گفتار دوم: ارزیابی قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۵۲	۱۹۹
مبحث چهارم: حقوق کیفری شکلی پیش از تصویب قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲	۲۰۰
گفتار نخست: وضعیت نهادهای اترافی و آئین دادرسی ویژه در رسیدگی به بزهکاری اطفال	۲۰۱
بند نخست: نهاد کشف جرم و آئین دادرسی آن	۲۰۱
الف) نهاد کشف جرم	۲۰۱
ب) آئین دادرسی	۲۰۲
بند دوم: نهاد تعقیب و آئین دادرسی آن	۲۰۲
الف) نهاد تعقیب	۲۰۲
ب) آئین دادرسی	۲۰۳
بند سوم: نهاد تحقیق و آئین دادرسی آن	۲۰۳
الف) نهاد تحقیق	۲۰۳
ب) آئین دادرسی	۲۰۳
بند چهارم: نهاد دادگاه و آئین دادرسی آن	۲۰۵
الف) نهاد دادگاه	۲۰۵
ب) آئین دادرسی	۲۰۵
گفتار دوم: ارزیابی سیاست جنایی تقنینی در قلمرو حقوق کیفری شکلی راجع به بزهکاری اطفال تا پیش از تصویب قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲	۲۰۷
بند نخست: ارزیابی نهاد کشف جرم و آئین دادرسی آن	۲۰۷
بند دوم: ارزیابی نهاد تعقیب و آئین دادرسی آن	۲۰۷
بند سوم: ارزیابی نهاد تحقیق و آئین دادرسی آن	۲۰۸
بند چهارم: ارزیابی نهاد دادگاه و آئین دادرسی آن	۲۰۸

۲۱۱	فصل ششم - وضعیت کنونی حقوق کیفری شکلی اطفال و نوجوانان در ایران
۲۱۴	مبحث نخست: نهادهای ویژه دادرسی افتراقی اطفال و نوجوانان
۲۱۴	گفتار نخست: نهاد ویژه کشف جرم
۲۱۴	بند نخست: ضرورت تشکیل پلیس ویژه اطفال و نوجوانان
۲۱۵	الف) ویژگی‌های خاص اطفال و نوجوانان
۲۱۶	ب) ضرورت مصون نگه داشتن اطفال و نوجوانان از آثار زیانبار مداخله نظام کیفری
۲۱۷	پ) ضرورت پیشگیری از تکرار بزهکاری اطفال و نوجوانان
۲۱۸	بند دوم: ویژگی‌های پلیس ویژه اطفال و نوجوانان
۲۱۸	الف) نسبت
۲۲۰	ب) آموزشهای خاص
۲۲۱	بند سوم: جایگاه پلیس و اطفال و نوجوانان در نظام حقوقی کشور
۲۲۲	گفتار دوم: نهاد ویژه
۲۲۷	گفتار سوم: نهاد ویژه تحقیق
۲۳۰	گفتار چهارم: نهاد ویژه دادرسی
۲۳۵	بند نخست: تشکیلات و صلاحیت دادگاه اطفال و نوجوانان
۲۴۰	بند دوم: تشکیلات و صلاحیت دادگاه کیفری ویژه اطفال و نوجوانان
۲۴۲	بند سوم: دادگاه تجدید نظر و دیوان عالی کشور
۲۴۴	بند چهارم: نکات خاص راجع به صلاحیت رسیدگی به جرمات زیر ۱۸ سال شمسی
۲۴۶	گفتار پنجم: نهاد ویژه اجرای حکم
۲۵۰	مبحث دوم: آئین دادرسی ویژه دادرسی افتراقی اطفال و نوجوانان
۲۵۰	گفتار نخست: آئین دادرسی ویژه کشف جرم
۲۵۴	گفتار دوم: آئین دادرسی ویژه تعقیب
۲۵۴	بند نخست: وظایف ناظر بر پیش از مرحله دادرسی
۲۵۴	الف) ارجاع پرونده به بازپرس ویژه نوجوانان
۲۵۵	ب) نظارت بر تحقیقات مقدماتی
۲۵۶	بند دوم: وظایف ناظر بر جلسه دادرسی
۲۵۷	بند سوم: وظایف ناظر بر پس از صدور رأی
۲۵۸	گفتار سوم: آئین دادرسی ویژه تحقیق
۲۵۸	بند نخست: صدور قرارهای تأمین کیفری و نظارت قضایی
۲۶۱	بند دوم: دستور تشکیل پرونده شخصیت

۲۶۱	الف) ضرورت تشکیل پرونده شخصیت
۲۶۲	(۱) حوزه مربوط به مسئولیت کیفری اطفال
۲۶۳	(۲) تصمیم‌گیری مناسب درباره اطفال بزهکار
۲۶۴	ب) تشریفات تشکیل پرونده شخصیت
۲۶۶	گفتار چهارم: آئین دادرسی ویژه دادگاه اطفال و نوجوانان
۲۶۶	بند نخست: تشریفات ناظر بر ابلاغ وقت جلسه رسیدگی
۲۶۷	بند دوم: تشریفات ناظر بر حضور شرکت کنندگان در جلسه دادرسی
۲۶۸	بند سوم: تشریفات ناظر بر حضور وکیل در دادگاه اطفال و نوجوانان
۲۶۹	بند سوم: تشریفات ناظر بر ابلاغ آراء و تصمیمات دادگاه اطفال و نوجوانان
۲۶۹	گفتار پنجم: واکنش‌ها و شیوه‌های اجرایی
۲۷۱	بند نخست: تصمیمات زیرنهادی
۲۷۱	الف) سپردن طفل به والدین یا سرپرست قانونی جهت حمایت و نظارت
۲۷۲	(۱) سپردن طفل به والدین یا سرپرست قانونی با الزام به تأدیب
۲۷۲	(۲) سپردن طفل به والدین یا سرپرست قانونی او با الزام به رعایت شرایط
۲۷۳	ب) قرار آزادی توأم با مراقبت و نظارت
۲۷۳	(۱) اجرای روش
۲۷۴	(۲) مزایا و اشکالات
۲۷۴	(۳) وظایف مددکاران اجتماعی
۲۷۵	پ) جبران خسارت مادی
۲۷۷	ت) خدمات عام‌المنفعه
۲۸۱	بند دوم: تصمیمات نیمه نهادی
۲۸۱	الف) تعریف و شرایط
۲۸۳	ب) مزایا و معایب
۲۸۴	بند سوم: تصمیمات نهادی (کانون اصلاح و تربیت)
۲۸۵	الف) نگهداری طفل در مؤسسات باز
۲۸۵	(۱) شرایط و شیوه اجرا
۲۸۶	(۲) مزایا و اشکالات
۲۸۷	ب) نگهداری طفل در مؤسسات بسته

۲۹۱	فصل هفتم - خلاصه، نتیجه گیری و پیشنهاد
۲۹۳	مبحث نخست: خلاصه
۲۹۶	مبحث دوم: نتیجه گیری
۲۹۶	گفتار نخست: قانون مجازات عمومی سال ۱۳۰۴
۲۹۶	بند نخست: حقوق کیفری ماهوی
۲۹۸	بند دوم: حقوق کیفری شکلی
۲۹۸	گفتار دوم: قانون دادگاه اطفال مصوب ۱۳۳۸
۲۹۹	بند نخست: حقوق کیفری شکلی
۳۰۰	بند دوم: حقوق کیفری ماهوی
۳۰۲	گفتار سوم: قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۵۲
۳۰۲	گفتار چهارم: مقررات ناظر بر حقوق کیفری اطفال پس از پیروزی انقلاب اسلامی
۳۰۳	بند نخست: حقوق کیفری ماهوی
۳۰۳	بند دوم: حقوق کیفری شکلی
۳۰۴	گفتار پنجم: قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۰
۳۰۴	بند نخست: محاسن
۳۰۷	بند دوم: اشکالات
۳۱۱	گفتار ششم: قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۱
۳۱۱	بند نخست: محاسن
۳۱۳	بند دوم: اشکالات
۳۱۵	مبحث سوم: پیشنهادها
۳۲۱	فهرست منابع
۳۲۱	منابع فارسی
۳۲۱	کتاب
۳۲۴	مقالات
۳۲۷	پایان نامه و رساله دانشجویی
۳۲۷	منابع لاتین

پیشگفتار

کودکان نوجوانان سرایه‌های معنوی جامعه می‌باشند و سلامت روح و جسم آن‌ها تضمین‌کننده سلامت جامعه در آینده است. بنابراین مسائل آنان از جمله مسائلی است که باید به آن‌ها توجه ویژه‌ای مبذول داشت. بررسی ریشه‌ای مسائل اطفال و از آن جمله بزهکاری اطفال، برای رسیدن به یک جامعه‌ی آیدآل شرطی ضروری است. از آن جا که دلایل و عوامل بروز جرم در میان اطفال با افراد بزرگسال متفاوت بوده و از سوی دیگر این طبقه از جامعه دارای وضع روانی و اجتماعی حساس‌تر و به مراتب آسیب‌پذیرتری نسبت به سایرین می‌باشند، لذا باید روشی متناسب با شرایط و موقعیت این افراد اتخاذ شود. این روش تحت عنوان حقوق کیفری مربوط به کودکان و نوجوانان بزه‌کارانه‌یت فراوانی دارد. برخورداری از حقوق کیفری متناسب با شرایط و وضعیت صغار و نوجوانان می‌تواند به کنترل انحرافات و ناهنجاری‌های اجتماعی در جوامع بشری کمک فراوانی کند.

بررسی سیر تاریخی بزهکاری نشان می‌دهد که همواره بزهکاران در بین کودکان و نوجوانان وجود داشته، اما از اواخر قرن نوزدهم تخلف و قانون‌شکنی این گروه در کشورهای بزرگ صنعتی جلب توجه نموده است. مفهوم «بزهکاری» در اوایل قرن بیستم شکل گرفت که تا قبل از آن با متخلفین جوان و مجرمین بزرگسال رفتاری تقریباً یکسان می‌شد. با گذشت زمان و تحول فکر و اندیشه و تغییر در ساختار خانوادگی، همچنین تغییرات نظری در عرصه‌های جرم و بزهکاری، گامهایی در جهت کاهش مسئولیت کودکان در قوانین جزایی برداشته شد و با ایجاد دسته‌بندی مجزا برای بزهکاری، از بزهکاران در برابر تأثیر منفی مجرمین بزرگسال

حمایت گردید. در همین راستا حقوقدانان، جرم‌شناسان و جامعه‌شناسان، در صدد یافتن نظام قضایی و تربیتی ویژه‌ای برای بزهکاری خردسال و نوجوان برآمده‌اند که نتیجه این تلاش‌ها، ارائه راه حل‌ها و الگوهای خاصی برای تربیت و جایگزینی مجازات است که منجر به تصویب مقررات خاصی در قوانین کشورها و قوانین بین‌المللی شده است.

از منظر جرم‌شناسی بزهکاری و بزه‌دیدگی اطفال و نوجوانان در مقایسه با بزرگسالان دارای تفاوت‌های فراوانی است در حالی که جرایم ارتكابی بزرگسالان از لحاظ انگیزه غالباً سودجویانه می‌باشد، اما در خصوص اطفال و نوجوانان غالب جرایم ارتكابی جنبه هیجانی داشته و کمتر سرزنش و سودجویانه می‌باشد. در عین حال بزهکاری اطفال و نوجوانان غالباً ماهیتی بزه‌دیدۀ محوری دارد یعنی هر چند در ظاهر اطفال و نوجوانان مباشر جرم هستند اما در وری ظاهر امر، این بزهکاری جنبه بزه‌دیدگی و استفاده ابزاری از اطفال و نوجوانان از سوی بزرگسالان و یا از سوی اندۀ ای می‌ماند.

با توجه به یافته‌های دانش جرم‌شناسی، در مورد اطفال و نوجوانان بزهکار که مرتکب تخلف و نقض مقررات کیفری گردیده‌اند، به در نظر گرفتن شرایط سنی، عقلی و همچنین آسیب‌پذیری و ظرافت طبع آنان در مقایسه با سایر افراد که تجربه و پختگی لازم را در برخورد با محیط و مسایل جاری دارند نمی‌توان رویه‌ای همان اتخاذ کرد و در تعقیب و مجازات نوجوانان بزهکار بنا به مصلحت وی و جامعه باید برخورد را بر مبنای نظامی و قضایی به جای شدت عمل و عقوبت نمودن، با جلوه‌هایی از خیراندیشی و اصلاح و تربیت عجین باشد تا موجب تخریب و تباهی شخصیت نوجوانان نشود. بر همین اساس است که موضوع دادرسی اطفال و نوجوانان بزهکار، در اکثر نظام‌های دنیا موضوع خاص و با رعایت و واقع‌گرایی بیشتری مورد توجه قرار گرفته و امروزه ضرورت رعایت حقوق کودک و اعمال نظام دادرسی ویژه اطفال و نوجوانان بزهکار فراتر از سطح ملی و در ابعاد بین‌المللی نیز گسترش یافته و مدل‌های حقوقی و تئوری‌های مختلفی از طریق سازمان ملل متحد و سازمان‌های تخصصی وابسته به آن برای ملاحظه و عندالاقضاء بکارگیری به کشورها ارائه شده است. ضمناً با توجه به اینکه جرایم کودکان و نوجوانان از اهمیتی ویژه برخوردار بوده و توجهی خاص می‌طلبد، در جهت یکسان نمودن عملکرد دولتها در اداره امور قضایی نوجوانان اقداماتی از سوی مراکز بین‌المللی صورت گرفته که هم در زمینه تدوین قانون و هم ارائه رهنمود می‌باشد.

ویژگی‌های خاص بزهکاری اطفال و نوجوانان از منظر حقوق کیفری و جرم‌شناسی، سبب گردیده تا بر لزوم اتخاذ سیاست کیفری تقنینی در قالب حقوق کیفری اطفال و نوجوانان با نگاه افتراقی به این گروه سنی خاص تأکید شود. بر این اساس در این نوشتار حقوق کیفری اطفال و نوجوانان در ایران در هر یک از دو قلمرو حقوق کیفری ماهوی و حقوق کیفری شکلی مورد بررسی قرار می‌گیرد. هر چند تمرکز اصلی این کتاب بررسی و ارزیابی مقررات قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ در قلمرو حقوق کیفری ماهوی و همچنین ارزیابی مقررات قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ در قلمرو حقوق کیفری شکلی در زمینه بزهکاری اطفال و نوجوانان می‌باشد. با این حال پیش از ارزیابی وضعیت موجود سیاست کیفری تقنینی و حقوق کیفری کشور در خصوص اطفال و نوجوانان، که بخش بیشتر این نوشتار را به خود اختصاص می‌دهد، اما در ابتدا نگاهی به سیر تحولات قانونگذاری در قلمرو حقوق کیفری اطفال و نوجوانان در هر یک از دو جنبه شکلی و ماهوی، تلاش می‌شود تا در نهایت تصویری جامع در وضعیت سیاست کیفری تقنینی کشور در قلمرو بزهکاری اطفال و نوجوانان ارائه شود.